

INFORMATIENOTITIE

AAN	De leden van de Gemeenteraad
VAN	College van Burgemeester en Wethouders
ONDERWERP	Stand van zaken vluchtelingenopvang
DATUM	8 september 2025
BIJLAGE	1. Brief ministerie - Realisatie Duurzame Gemeentelijke opvang Culemborg (GZDGCB2166494/2169176)
REGISTRATIENUMMER	GZDGCB2166494/2166495

Aanleiding

De gemeente Culemborg neemt al jaren verantwoordelijkheid voor vluchtelingenopvang. Op deze manier bieden wij een tijdelijk thuis voor mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld en helpen we overvolle opvanglocaties elders in het land te ontlasten. In de periode 2022-2024 was de Crisisnoodopvang aan de Bellweg hiervan een bekend voorbeeld.

In 2024 nam de raad twee besluiten: op 30 mei over de startnotitie vluchtelingenopvang (GZDGCB1415662/1415701) en op 19 september over de tussentijdse vluchtelingenopvang en een vluchtelingenopvang voor de langere termijn. (GZDGCB1598239/1612580). De tussentijdse opvanglocatie is bedoeld voor een periode van circa zeven jaar en doet recht aan de taakstelling van de Spreidingswet. De vluchtelingenopvang voor de langere termijn opent na sluiting van de tussentijdse opvanglocatie.

Kostenneutrale realisatie van de tussentijdse vluchtelingenopvang aan de Bellweg 2

Op 19 september 2024 wees de raad met een raadsbesluit het kantoor aan de Bellweg 2 en het bijbehorende parkeerterrein aan de overzijde van de weg aan als locatie voor de tussentijdse opvang. Het college kreeg de opdracht tot 'een verdere uitwerking en realisatie (het afsluiten van een bestuursovereenkomst met het COA, het verder uitwerken van de methode Einstein, samenwerking in de regio, etc.)'. De raad stelde daarbij een aantal voorwaarden vast, waaronder het kostenneutraal realiseren van de opvang.

Aanvraag ministerie voor vluchtelingenopvang eigen regie

Op 2 oktober 2024 koos Culemborg - in afstemming met het bestuur van het COA - voor een opvang in eigen regie¹², in plaats van onder COA-regie. Dit is een nieuwe mogelijkheid in de Spreidingswet. Het besluitvormingsproces onder 'eigen regie' kan voor een snellere realisatie zorgen. Ook zijn de ervaringen met de crisisnoodopvang (CNO), die Culemborg ook onder eigen regie realiseerde en exploiteerde, positief.

Eigen regie betekent dat het ministerie van Asiel & Migratie de opvang direct financiert. De gemeente moet een businesscase aan het ministerie voorleggen, waarna het ministerie deze goed moet keuren. In november 2024 besprak Culemborg de eerste businesscase op ambtelijk niveau met het ministerie van Asiel en Migratie. Deze businesscase is gebaseerd op de bouw van een opvang voor 200 vluchtelingen voor 7 jaar. Zo kunnen we onze huidige taakstelling van 176 vluchtelingen invullen en creëren we ruimte voor het managen van wisselingen en onze toekomstige opgaven.

¹ 'Eigen regie' betekent dat de gemeente zelf de regie neemt in de inrichting, het beheer en begeleiding van de vluchtelingenopvang in plaats van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). De gemeente ontwikkelt dan zelf de opvang, zorgt voor de woonbegeleiding van bewoners en de personele bezetting en communiceert met de omgeving.

² Het ministerie ziet de tussentijdse vluchtelingenopvang van Culemborg als een vorm van 'duurzame opvang in eigen regie'.

Waar noodopvang in eigen regie een bekende vorm is, is de vorm 'duurzame opvang in eigen regie' relatief nieuw. Een noodopvang moet snel gerealiseerd worden en kent een kortere looptijd. Een 'duurzame opvang in eigen regie' kent juist een langere exploitatietermijn en gaat uit van meer kwaliteit en langjarige financiering. Omdat deze vorm relatief nieuw is, moesten de (financiële) kaders, taakverdeling tussen het COA, Rijk en gemeenten en spelregels voor de ontwikkeling van de opvanglocatie nog ontwikkeld worden. Daarmee kwam Culemborg in de wachtstand, werd de tussentijdse opvang onderwerp van gesprek tussen het COA en het ministerie en bleven toezeggingen uit. Bovendien was het migratiebeleid van het kabinet in ontwikkeling, wat financiering en besluitvorming niet makkelijker maakte.

Hierdoor liep het proces vertraging op. We bleven ons inspannen om met het ministerie en het COA tot afspraken te komen. Dit overleg verliep constructief en het ministerie vergoedde onze plankosten van deze periode. De voorzitter van de VNG en de commissaris van de Koning ondersteunden actief de poging om uit de impasse te komen. Ook bracht de burgemeester de casus van Culemborg persoonlijk onder de aandacht van de minister van Asiel en Migratie.

Overeenstemming met het ministerie

Uiteindelijk leidde intensief bestuurlijk en ambtelijk contact en de wil van alle partijen eruit te komen op 22 juli 2025 tot een akkoord met het ministerie van Asiel en Migratie. Deze overeenstemming is een maatwerkafspraken, leidt tot kostenneutrale realisatie en is samengevat als volgt:

- Culemborg ontvangt de standaard dagvergoeding van € 78 (inclusief BTW) per vluchteling per dag en andere standaardvergoedingen. De begroting van onze businesscase gaat uit van een hogere dagvergoeding en laat met de afgesproken dagvergoeding een tekort zien. Het ministerie vergoedt dit tekort jaarlijks op basis van nacalculatie.
- Het ministerie keert de dagvergoeding uit na opening van de locatie. De bouw van de woonunits op het parkeerterrein, de verbouwing van het kantoor en plankosten vragen echter financiering vóór de opening. De gemeentelijke begrotingsregels geven aan dat een deel van deze kosten direct ten laste moet komen van de jaarrekening en niet afgeschreven kunnen worden. Voor de directe financiering van dit deel van de kosten is € 3,2 miljoen van het ministerie gevraagd en toegekend. Deze kosten worden in mindering gebracht op de dagvergoeding.
- Het huidige kabinet verwacht - als effect van haar migratiebeleid - minder vluchtelingen in de toekomst. Dat kan leiden tot een teruglopende bezetting of eerdere sluiting van de locatie. We bespraken met het ministerie dat de woonunits bij eerdere sluiting verkocht of naar kantoorruimte omgebouwd kunnen worden. Huisvesting van een andere doelgroep is vanwege afspraken met ondernemers in de buurt niet wenselijk. We werken dit scenario in de bestuursovereenkomst met het COA verder uit.

Meer informatie is te vinden in de brief van het ministerie aan Culemborg. Zie bijlage: Brief ministerie - Realisatie Duurzame Gemeentelijke opvang Culemborg (GZDGCB2166494/2169176).

Bestuursovereenkomst met het COA

De volgende stap is het sluiten van een bestuursovereenkomst met het COA. De brief van het ministerie geeft het financiële kader. De uitvoering van dit kader landt in de bestuursovereenkomst. Ook leggen we de taken en verantwoordelijkheden van het COA en de gemeente in deze overeenkomst vast. Het COA en de gemeente zijn over de conceptbestuursovereenkomst in gesprek en naar verwachting tekenen we deze in het vierde kwartaal van 2025.

Communicatie

De directe omgeving is regelmatig op de hoogte gebracht door een bewonersbrief. Deze is verspreid bij circa 600 adressen. Ook is in juni breder gecommuniceerd over het feit dat we in gesprek waren met het ministerie over de financiering en dat we net voor of net na de zomer uitsluitel verwachtten. Hierin is ook open de mogelijkheid tot het stopzetten van de planvorming genoemd als een kostenneutrale financiering niet mogelijk was.

Tweede week september communiceren we via de website, de gemeentepagina, de sociale mediakanalen, brieven aan de directe omgeving en interne media dat we de nadere uitwerking van de vluchtelingenopvang vorm geven.

Vervolgstappen

Participatie directe omgeving

Voorafgaand aan de formele start van de vergunningaanvraag bevragen we de directe omgeving van de Bellweg actief op de inrichting van het terrein, de verkeerscirculatie en de leefomgeving. Het college neemt de hier verzamelde input – waar mogelijk – mee in de vergunningaanvraag.

Overeenstemming verhuurder Bellweg 2

De kantoorruimte en het tegenoverliggende terrein van Bellweg 2 zijn privaat eigendom. Sinds september 2024 reserveren we deze en betalen we daar een vergoeding voor. Na overeenstemming met het ministerie kan de gemeente de Bellweg 2 gaan huren. De makelaars van de gemeente en de verhuurende partij proberen momenteel tot overeenstemming hierover te komen.

BOPA-procedure en verkeersbesluit

Op basis van het besluit van de gemeenteraad op 19 september 2024 waarbij zij de Bellweg aanwees als locatie voor de tussentijdse vluchtelingenopvang, start het college in oktober 2025 de vergunningsprocedure tot een buitenplanse omgevingsactiviteit (BOPA) op. Het college doorloopt als bevoegd gezag de uitgebreide BOPA procedure, zodat de omgeving ruim de gelegenheid krijgt om haar zienswijzen in te brengen. Ook verwachten we dat een verkeersbesluit nodig is vanwege verkeerskundige ingrepen. De gemeente werkt de aanvraag uit op basis van de al gedane onderzoeken op onder andere geluid, bodem, milieu en flora en fauna.

Meedoen vanaf dag één

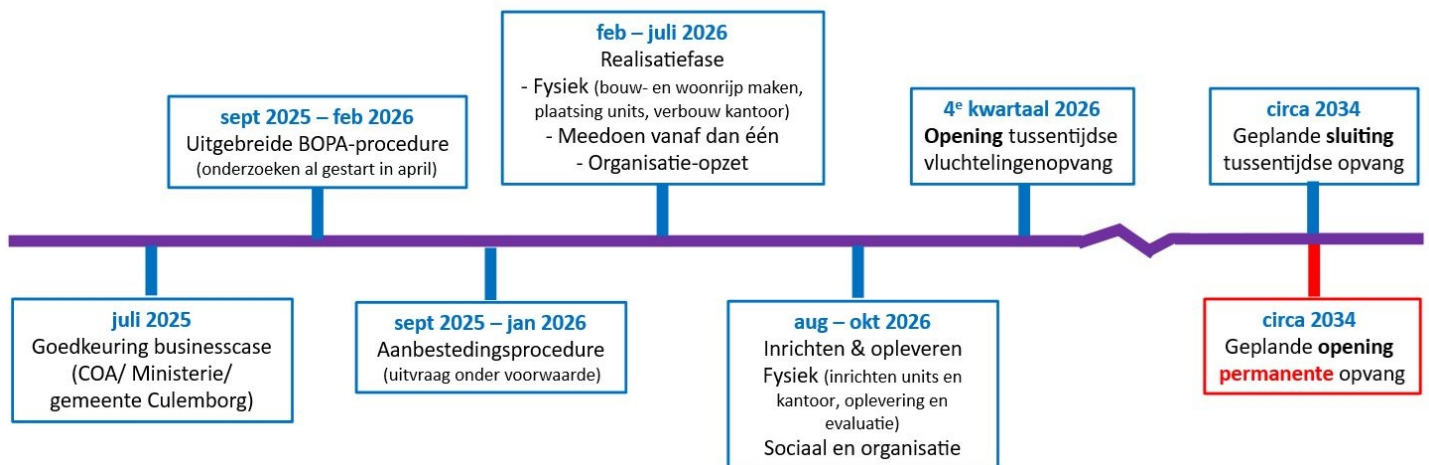
De ervaringen vanuit de crisishulpverlening lieten een omvangrijke inzet van vrijwilligers en samenwerking met de Culemborgse samenleving zien. We doen hier graag weer een beroep op. Het bezoek van de gemeenteraad aan de Utrechtse opvanglocatie Plan Einstein Pahud op 31 januari 2025 gaf inspiratie om ‘meedoen vanaf dag één’ verder uit te werken. In samenwerking met ElkWelzijn zetten we de eerste stappen hierop. We starten begin 2026 een breder traject waarmee we ons voorbereiden op de uitvoering van meedoen vanaf dag één na de opening van de locatie eind 2026.

Stuurgroep Vluchtelingenopvang

De stuurgroep vluchtelingenopvang bestaat uit de gemeente Culemborg, Kleurrijk Wonen, ElkWelzijn en het primair en voortgezet onderwijs. Ook het COA neemt deel aan de vergaderingen van de stuurgroep. Tijdens het afgelopen jaar zijn bilaterale contacten geweest met alle partijen in de stuurgroep om ze op de hoogte te houden van het proces tot verkrijgen van de financiering. De komende maanden zet de stuurgroep als geheel en met partijen afzonderlijk stappen om de tussentijdse vluchtelingenopvang goed te laten functioneren. Alle partijen willen een bijdrage leveren aan de opgave die ons te wachten staat.

Planning

Het proces om te komen tot een kostenneutrale financiering duurde langer dan verwacht en levert vertraging op. Hieronder staan de stappen in de planning aangegeven.

Aangepaste planning september 2025

Besluiten raad

Tussentijdse vluchtelingenopvang

Naar verwachting leggen we de gemeenteraad dit najaar een investeringsvoorstel voor de tussentijdse opvanglocatie van vluchtelingen voor. Het ministerie dekt de kosten voor deze investering zoals in deze notitie beschreven.

Opvanglocatie voor de langere termijn

In september 2024 gaf de raad het college de opdracht om een opvanglocatie voor de langere termijn te realiseren en daartoe een voorstel voor te leggen aan de raad. Deze locatie zal een permanente opvanglocatie voor vluchtelingen vormen in Culemborg. Aangezien dit nieuwbouw in de vorm van een kleine gebiedsontwikkeling betreft, duurt het minimaal circa zeven jaar voor deze opvang gerealiseerd is.

Voor deze opvang benoemden de raad en het college de volgende inhoudelijke uitgangspunten, die van belang zijn om te komen tot een goede vluchtelingenopvang in onze stad:

1. Recht doen aan de wettelijke kaders, zoals de taakstelling van de Spreidingswet.
2. Het eerlijk verdelen van de lusten en de lasten, waarbij alle delen van de gemeente bijdragen aan de opvang, zonder dat specifieke kwetsbare gebieden onevenredig worden belast.
3. De opvanglocatie is een volwaardig onderdeel van de stad.
4. Kansen voor vluchtelingen worden gecombineerd met kansen voor Culemborgers.
5. Vluchtelingen doen mee vanaf dag één.
6. Culemborg krijgt voldoende middelen en ondersteuning om minimaal de kosten te dekken en is passend bij de spankracht van Culemborg.

Op 19 februari 2025 organiseerden de bestuurders, directie en managers van de gemeenten, woningcorporaties en welzijnsorganisaties in Rheden, Doetinchem en Culemborg een onderlinge kennissessie over hun ervaringen met de planvorming en realisatie van een opvanglocatie voor de langere termijn. Deze vorm van samenwerking op vluchtelingenopvang is nieuw vanwege de nieuwe mogelijkheid in de Spreidingswet en de betrokkenheid van woningcorporaties. Dit vraagt van alle partijen innovatiekracht, doorzettingsvermogen en creativiteit.

De ambtelijke en bestuurlijke inzet is het afgelopen jaar vanzelfsprekend met name gericht op de tussentijdse vluchtelingenopvang. Deze gerichte aandacht zal ook de komende tijd nodig zijn bij de realisatie van de tussentijdse opvang. Onze inschatting is bovendien dat in dit tijdsgewricht op korte termijn een voorstel doen voor een vluchtelingenopvang op langere termijn niet realistisch is. Gezien de komende nationale en lokale verkiezingen en de coalitievormingen die daarop volgen, stelt het college voor om het voorstel voor realisatie van de vluchtelingenlocatie op lange termijn opnieuw te agenderen.

De ambtelijke organisatie start de voorbereiding voor de besluitvorming van de opvanglocatie voor de langere termijn na afronding van het besluit van de BOPA. De voorbereidende werkzaamheden en afstemming met diverse partijen voor de realisatie van de tussentijdse opvang vragen veel capaciteit. Het blijft echter haalbaar om de opvanglocatie voor de langere termijn binnen de looptijd van de tussentijdse opvanglocatie (7 jaar) te openen.